មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា

មួយពាន់សម្លេង

របាយការណ៍ស្តីអំពីការស្ទាបស្ទង់មតិប្រជាជនជុំវិញការកាត់ទោសមនុស្សបន្ថែម ដោយតុលាការកាត់ទោសខ្មែរក្រហម

ដោយ ឌី ខេមិន្ទ្រ

សេចក្តីសង្ខេប

ការស្ទាបស្ទង់មតិនេះគឺដើម្បីកំណត់ថាតើមនុស្សច្រើនជាងមួយពាន់នាក់ មកពីគ្រប់ទិសទីនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ចង់ឲ្យមានការកាត់ទោសអតីតមេដឹកនាំខ្មែរក្រហមតែចំនួន៥នាក់ដែលកំពុងត្រូវឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នសព្វថ្ងៃ ឬ ក៏ចង់ឲ្យមានការស៊ើបអង្កេតមនុស្សបន្ថែមប្រមាណពី៥ ទៅ១០ នាក់បន្ថែមទៀត ។

សំណួរទីបី នៅក្នុងចំណោមសំនួរចំនួន៧បានសួរថាៈ «តើអ្នកយល់ថា តុលាការខ្មែរក្រហមគួរកាត់ទោសមេដឹកនាំខ្មែរក្រហមតែចំនួន៥រូបដែលកំពុងស្ថិតនៅក្រោមការឃុំឃាំងនេះ ឬ គួរតែកាត់-ទោសមនុស្សចំនួន៥ - ១០រូបបន្ថែមទៀត?» ។ នៅក្នុងចម្លើយដែលទទួលបាន មនុស្សចំនួន ៨១,៨ភាគរយ បានឆ្លើយតបថា ពួកគេមិនចង់ឃើញតុលាការកាត់ទោសមេដឹកនាំខ្មែរក្រហមកាត់ទោសមនុស្សលើសពី៥ នាក់ដែលកំពុងស្ថិតនៅក្រោមការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នសព្វថ្ងៃនេះទេ ។ ដោយឡែក មនុស្សចំនួន៩៦,៨ភាគរយ បានឆ្លើយតបថា ពួកគេចង់ឃើញតុលាការកាត់ទោសអតីតមេដឹកនាំខ្មែរក្រហម ធ្វើការកាត់ទោសមនុស្សពី៥ ទៅ១០ នាក់បន្ថែមទៀត ។ ចំណែកឯ ១,៧ភាគរយនៃចំនួនមនុស្សទាំងអស់មិនមានយោបល់ ឬ មិនព្រមបញ្ចេញការយល់ឃើញរបស់ខ្លួនទេ ។

សំណួរ

១. តើអ្នកធ្លាប់បានដឹងអំពីតុលាការខ្មែរក្រហមឬទេ? ប្រសិនបើអ្នកធ្លាប់ដឹង តើអ្នកដឹងអំពីតុលាការនេះកម្រិតណា?

២. តើអ្នកយល់ថា អតីតមេដឹកនាំខ្មែរក្រហមគួរតែត្រូវកាត់ទោសដោយតុលាការខ្មែរក្រហមឬទេ?

៣. តើអ្នកយល់ថា តុលាការខ្មែរក្រហមគួរកាត់ទោសមេដឹកនាំខ្មែរក្រហមតែចំនួន៥រូបដែលកំពុងស្ថិតនៅក្រោមការឃុំឃាំងនេះ ឬ គួរតែកាត់ទោសមនុស្សចំនួន៥-១០រូបបន្ថែមទៀត?

៤. តើអ្នកគិតថា បញ្ហាថវិការបស់តុលាការគួរតែជាកត្តាសំខាន់មួយនៅក្នុងការសម្រេចកាត់ទោសមនុស្សចំនួនប៉ុន្មានរូបឬទេ?

៥. ប្រសិនបើតុលាការខ្មែរក្រហមកាត់ទោសមនុស្សច្រើនជាង៥រូប ដែលកំពុងត្រូវឃុំ-ឃាំងបណ្តោះអាសន្នសព្វថ្ងៃ តើអ្នកយល់ថា អាចបង្កឲ្យមានអស្ថេរភាព ឬ អំពើហឹង្សា នៅក្នុងសង្គមឬទេ?

៦. តើអ្នកគិតថា មុននឹងធ្វើការសម្រេចថាតើគួរកាត់ទោសមនុស្សបន្ថែមទៀតឬអត់ តុលាការកាត់ទោសខ្មែរក្រហមគួរតែកាត់ទោសអ្នកទាំង៥រូប ដែលកំពុងត្រូវឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ននេះឲ្យរួចសិន?

៧. ប្រសិនបើតុលាការខ្មែរក្រហមកាត់ទោសតែមេដឹកនាំខ្មែរក្រហមចំនួន៥រូប តើអ្នកយល់ថា តុលាការខ្មែរក្រហមបាននាំមកនូវយុត្តិធម៌គ្រប់គ្រាន់សម្រាប់កម្ពុជាឬទេ?

លទ្ធផលនៃការស្ទាបស្ទង់មតិ

ការយល់ដឹងអំពីតុលាការកាត់ទោសមេដឹកនាំខ្មែរក្រហម

មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជាមិនធ្វើការវាយតម្លៃទៅលើកម្រិតយល់ដឹងរបស់មនុស្សម្នាក់ៗ អំពីព័ត៌មានតុលាការខ្មែរក្រហមនោះទេ ។ ការវាយតម្លៃទៅលើកម្រិតយល់ដឹងព័ត៌មានអំពីតុលាការនេះគឺត្រូវធ្វើឡើងដោយអ្នកឆ្លើយតបទៅនឹងសំណួររបស់យើងរៀងៗខ្លួន ។ មនុស្សស្ទើរតែពាក់កណ្តាល (៤៤,២ភាគរយ) បានឆ្លើយថា ពួកគេដឹងព័ត៌មានតិចតួចអំពីតុលាការកាត់ទោសអតីតមេដឹកនាំខ្មែរក្រហម ។ មនុស្សចំនួន២៦,៨ភាគរយ មានអារម្មណ៍ថា ពួកគេទទួលបានព័ត៌មានច្រើនគួរសម ។

មនុស្សចំនួនតែ១១,៦ភាគរយប៉ុណ្ណោះដែលបានប្រាប់ថា ពួកគេទទួលបានព័ត៌មានច្រើនជុំវិញបញ្ហាតុលាការខ្មែរក្រហមនេះ ។ ចំណែកមនុស្សចំនួន១៧,៣ភាគរយ បាននិយាយថា ពួកគាត់មិនដែលទទួលបានព័ត៌មានទាល់តែសោះអំពីតុលាការខ្មែរក្រហម ។

ការគាំទ្រតុលាការកាត់ទោសមេដឹកនាំខ្មែរក្រហម

នៅពេលដែលសួរថាតើមេដឹកនាំខ្មែរក្រហមគួរតែត្រូវកាត់ទោសដោយតុលាការខ្មែរក្រហមឬទេ មនុស្សភាគច្រើនលើសលប់ (៩២,៧ភាគរយ) បានសម្តែងនូវការគាំទ្រចំពោះតុលាការនេះ ហើយមានមនុស្សតែចំនួន៦,១ភាគរយប៉ុណ្ណោះដែលបញ្ចេញយោបល់ផ្ទុយពីនេះ ។ លទ្ធផលនេះគឺសមស្របទៅនឹងការស្ទាបស្ទង់មតិលើកមុនៗ ជុំវិញការគាំទ្រតុលាការខ្មែរក្រហមនេះ ។ នៅក្នុងការសិក្សាមួយកាលពីឆ្នាំ២០០៨ ដោយវិទ្យាស្ថានសាធារណៈអន្តរជាតិ (International Republican Institute) មនុស្សចំនួន៦៩ភាគរយ បានគាំទ្រយ៉ាងខ្លាំងក្លាចំពោះការកាត់ទោសមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់របស់ខ្មែរក្រហម ។ នៅក្នុងការស្ទាបស្ទង់មតិមួយទៀតដោយមជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា នៅក្នុងចំណោមអ្នកដែលអានទស្សនាវដ្តីស្វែងរកការពិត មនុស្សប្រមាណ៩៦,៥៩ភាគរយ បានចង្អុលបង្ហាញអំពីឆន្ទៈរបស់ពួកគេដែលចង់ឃើញការកាត់ទោសមេដឹកនាំខ្មែរក្រហម ។ ការស្ទាបស្ទង់មតិមួយទៀតដោយមជ្ឈមណ្ឌលអភិវឌ្ឍន៍សង្គម កាលពីឆ្នាំ២០០២ បានឲ្យដឹងថា មនុស្សចំនួន៦៨ភាគរយចង់ឲ្យមេដឹកនាំខ្មែរក្រហមទទួលខុសត្រូវចំពោះមុខច្បាប់នៅក្នុងតុលាការ ។

ចំនួនមនុស្សត្រូវកាត់ទោស

ការយល់ឃើញរបស់ប្រជាជន គឺខុសប្លែកគ្នាជុំវិញសំណួរទាក់ទងនឹងចំនួនមនុស្សត្រូវកាត់ទោស ។ មនុស្សច្រើនជាងពាក់កណ្តាល (៥៦,៨ភាគរយ) យល់ឃើញថា តុលាការខ្មែរក្រហមគួរតែកាត់ទោសមនុស្សច្រើនជាង៥នាក់ ។ មនុស្សតិចជាងពាក់កណ្តាល (៤១,៤ភាគរយ) ចង់ឃើញតុលាការខ្មែរក្រហមកាត់ទោសមនុស្សតែ៥នាក់ដែលកំពុងស្ថិតនៅក្នុងមន្ទីរឃុំឃាំងប៉ុណ្ណោះ ។

ប៉ុន្តែ គួរឲ្យកត់សម្គាល់ថា មនុស្សប្រមាណ៣០ភាគរយនៃអ្នកដែលចូលរួមនៅក្នុងការស្ទាបស្ទង់មតិនេះ គឺជាក្មេងៗដែលកើតនៅក្រោយពេលរបបខ្មែរក្រហមដួលរលំ ។ ស្ទើរតែពីរភាគបីនៃមនុស្សជំនាន់ក្រោយនេះ (៦៧,៥ភាគរយ) យល់ស្របទៅនឹងគំនិតរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាបរទេស ដែលតាមរយៈនេះបានបង្ហាញឲ្យឃើញថា មនុស្សជំនាន់ក្រោយនេះមានការយល់ឃើញចំពោះយុត្តិធម៌ខុសប្លែកពីឪពុកម្តាយរបស់ពួកគេ ដែលជាជនរងគ្រោះដោយផ្ទាល់ ។

ថវិកា

មនុស្សជាច្រើនយល់ថា បញ្ហាថវិកាគឺជាកត្តាសំខាន់មួយនៅក្នុងដំណើរការរបស់តុលាការខ្មែរក្រហម ។ បើពិនិត្យមើលអំពីការដែលថា ថវិកាគឺជាបញ្ហាចំបងរបស់តុលាការខ្មែរក្រហមចាប់តាំងពីពេលបង្កើតតុលាការនេះមកនោះ លទ្ធផលនៃការសិក្សានេះគឺមិនមានអ្វីគួរឲ្យភ្ញាក់ផ្អើលនោះទេ ។ រដ្ឋដែលជាម្ចាស់ជំនួយមានការស្ទាក់ស្ទើរក្នុងការផ្តល់ជំនួយហិរញ្ញវត្ថុទៅឲ្យខាងកម្ពុជា ដោយសារតែមានការចោទប្រកាន់អំពីអំពើពុករលួយ និង កង្វះតម្លាភាព ដែលមិនទាន់បានដោះស្រាយ ។ ជាញឹកញាប់ខាងកម្ពុជាបានអំពាវនាវឲ្យមានការផ្តល់ជំនួយហិរញ្ញវត្ថុបន្ថែមទៀត ហើយនៅពេលមួយនោះ បុគ្គលិកខាងកម្ពុជាត្រូវបង្ខំចិត្តធ្វើការមិនមានកម្រៃទៀតផង ដោយសារតែការខ្វះខាតថវិកា ។ នៅពេលកំពុងសរសេររបាយការណ៍នេះ ខាងកម្ពុជាបានប្រាប់អ្នកកាសែតជាថ្មីម្តងទៀតថា ខ្លួនកំពុងមានបញ្ហាថវិកា និង មិនមានថវិកាសម្រាប់បើកបៀវត្សរ៍ឲ្យបុគ្គលិកកម្ពុជាទេ នៅក្នុងខែមិនា ឆ្នាំ២០០៩នេះ ។

ការសិក្សានេះបានរកឃើញថា ៧៧,១ភាគរយក្នុងចំណោមអ្នកដែលចូលរួមធ្វើការស្ទាបស្ទង់មតិនេះ ជឿជាក់ថា តុលាការខ្មែរក្រហមគួរតែថ្លឹងថ្លែងចំនួនមនុស្សត្រូវកាត់ទោសជាមួយនឹងចំនួនថវិកាដែលមាន ។

សណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ

ការស្ទាបស្ទង់មតិនេះបានស្រង់យកយោបល់របស់ប្រជាជនអំពីស្ថេរភាពសាធារណៈ ។ ដូចបានរៀបរាប់ខាងលើ សហព្រះរាជអាជ្ញាជាតិបានលើកឡើងថា ការកាត់ទោសមនុស្សបន្ថែមអាចបណ្តាលឲ្យប៉ះពាល់ដល់សុវត្ថិភាព និង សន្តិភាពរបស់ប្រទេសកម្ពុជា ។ ប៉ុន្តែ បើតាមលទ្ធផលដែលទទួលបានពីការស្ទាបស្ទង់មតិនេះវិញ មនុស្សច្រើនជាងពាក់កណ្តាល (៥៦,៦ភាគរយ) មិនយល់ស្របថាការកាត់ទោសមនុស្សបន្ថែមអាចបណ្តាលឲ្យមានអសណ្តាប់ធ្នាប់ ឬ អំពើហិង្សានៅក្នុងប្រទេសទេ ។ ដោយឡែក មនុស្សចំនួន ៣៧,៦ភាគរយជឿជាក់ថា ការកាត់ទោសមនុស្សបន្ថែមអាចបង្កឲ្យមានអស្ថេរភាពសង្គម ។ ចំណែកឯមនុស្សចំនួន៥,៩ភាគរយមិនមានយោបល់ ឬ មិនចង់បញ្ចេញយោបល់របស់ខ្លួនទេ ។

បើទោះបីជាមនុស្សភាគច្រើនជឿថា ខ្មែរក្រហមមិនអាចវិលត្រឡប់មកវិញក៏ដោយ អ្នកខ្លះបានសម្តែងនូវការព្រួយបារម្ភថា ការកាត់ទោសមនុស្សបន្ថែមអាចបង្កអស្ថេរភាពសង្គម ឬ អំពើហិង្សា ។ អ្នកខ្លះបានសម្តែងប្រាប់នូវការព្រួយបារម្ភរបស់ខ្លួនទៅអ្នកនិពន្ធ និង បុគ្គលិកមជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា

ថា ការកាត់ទោសមនុស្សបន្ថែម ឬ ការស៊ើបអង្កេតបន្ថែមនេះ អាចមានការប៉ះពាល់ដល់អតីតព្រះមហាក្សត្រ ឬ អ្នកកាន់ដំណែងខ្ពស់សព្វថ្ងៃ ហើយប្រសិនបើនេះជាការពិត វាអាចបង្ករការប៉ះពាល់ដល់បញ្ហាសន្តិភាព ។

ការផ្តល់អាទិភាពទៅលើការកាត់ទោសអ្នកដែលមានស្រាប់

ជនរងគ្រោះម្នាក់ បានផ្តួចផ្តើមនូវគំនិតក្នុងការផ្តល់អាទិភាពកាត់ទោសទៅលើជនសង្ស័យដែលមានស្រាប់ឲ្យរួចរាល់សិន ទើបតុលាការគួរពិភាក្សាគ្នាអំពីការស៊ើបអង្កេតបន្ថែមនេះ ។ សំណួរនេះមិនមែនផ្តួចផ្តើមដោយមជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជានោះទេ ។ ជនរងគ្រោះម្នាក់នេះមានចំណាប់អារម្មណ៍ចំពោះដំណើរការកាត់ទោសមេដឹកនាំខ្មែរក្រហម និង បានលើកឡើងនូវគំនិតនេះ ក្នុងគោលបំណងចៀសវាងការពន្យាពេលកាត់ទោសដែលអាចកើតមានពីការមិនចុះសម្រុងគ្នានេះ ។ គាត់បានលើកឡើងថា សហព្រះរាជអាជ្ញាគួរតែផ្តល់អាទិភាពទៅលើជនសង្ស័យទាំង៥នាក់ដែលកំពុងជាប់ឃុំឃាំងសព្វថ្ងៃ ហើយការផ្តោតទៅលើការកាត់ទោសបន្ថែមគួរតែធ្វើឡើងនៅពេលក្រោយ ។ ការព្រួយបារម្ភធំបំផុតរបស់គាត់គឺថា ការចុះមិនចុះសម្រុងគ្នានេះអាចបណ្តាលឲ្យមានការពន្យាពេលបន្ថែមទៀត និងថា អ្នកដែលត្រូវយកមកកាត់ទោស ឬអ្នកដែលរង់ចាំការកាត់ទោស អាចរួចផុតពីសំណាញ់យុត្តិធម៌ ដោយសារពួកគេចាស់ពេក ឈឺធ្ងន់ពេក ឬ ករណីអាក្រក់បំផុតនោះគឺ ពួកគេអាចស្លាប់ មុនពេលតុលាការរកឃើញអំពីទោសកំហុស ឬ ភាពគ្មានកំហុសរបស់ពួកគេ ។

ការសិក្សានេះបានរកឃើញថា ប្រជាជន៤នាក់ក្នុងចំណោមប្រជាជន៥នាក់ដែលបានចូលរួមនៅក្នុងការស្ទាបស្ទង់មតិនេះ មានការព្រួយបារម្ភដូចគ្នាទៅនឹងជនរងគ្រោះខាងលើនេះដែរ ។ មនុស្សស្ទើរតែ៨០ភាគរយ (៧៨,៥ភាគរយ) ចង់ឲ្យតុលាការខ្មែរក្រហមផ្តល់អាទិភាពទៅលើការកាត់ទោសមនុស្ស៥នាក់ដែលកំពុងត្រូវឃុំឃាំងខ្លួនសព្វថ្ងៃ និង ចាំសម្រេចអំពីថាតើត្រូវស៊ើបអង្កេតលើជនសង្ស័យបន្ថែមនៅពេលក្រោយ ។ ប៉ុន្តែ ដោយសារតែថវិកា និង រយៈកាល មានការកំណត់ នេះមិនទំនងជាជម្រើសដែលអាចទៅរួចនោះទេ ។

ផ្តល់អាទិភាពលើជនសង្ស័យទាំង៥ ដែលកំពុងជាប់ឃុំឃាំង	
យល់ស្រប	៧៨,៥ភាគរយ
មិនយល់ស្រប	១៩,៦ភាគរយ
មិនដឹង	១,៩ភាគរយ

សរុប	១០០ភាគរយ

កម្រិតនៃការពេញចិត្ត

សំណួរចុងក្រោយ ដែលសួរទៅកាន់អ្នកចូលរួមនៅក្នុងការស្ទាបស្ទង់មតិនេះគឺថាតើពួកគេមានអារម្មណ៍ថា យុត្តិធម៌ទទួលបានគ្រប់គ្រាន់ឬទេ ប្រសិនបើតុលាការខ្មែរក្រហមកាត់ទោសមនុស្សតែ៥នាក់ដែលកំពុងត្រូវឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នសព្វថ្ងៃនេះ ។ សំណួរនេះគឺស្រដៀងគ្នាទៅនឹងសំណួរទី៣ដែរ អំពីចំនួនមនុស្សដែលត្រូវយកមកកាត់ទោស ។ ប៉ុន្តែ សំណួរនេះគឺដើម្បីស្រង់យកយោបល់របស់អ្នកចូលរួមស្ទាបស្ទង់មតិដុះវិញកម្រិតនៃការពេញចិត្តរបស់ពួកគេ ។ គួរឲ្យចាប់អារម្មណ៍ លទ្ធផលដែលទទួលបានគឺស្រដៀងគ្នាមែន ។ មនុស្សចំនួន៥៣ភាគរយមានអារម្មណ៍ថា ពួកគេទទួលបានយុត្តិធម៌មិនគ្រប់គ្រាន់ទេ ប្រសិនបើគេកាត់ទោសមនុស្សតែ៥នាក់ដែលជា“មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់” និង “អ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត”នេះ ។ មនុស្សចំនួន៤៤,៣ភាគរយជឿជាក់ថា យុត្តិធម៌គឺគ្រប់គ្រាន់ បើទោះបីជាកាត់ទោសតែមនុស្ស៥នាក់នោះក៏ដោយ ។ មនុស្សចំនួន២,៧ភាគរយមិនបញ្ចេញយោបល់ ឬ មិនដឹង ។

សេចក្តីសន្និដ្ឋាន

មនុស្សជាច្រើនមើលឃើញថា ការខ្វែងគំនិតគ្នារវាងសហព្រះរាជអាជ្ញានេះថាជាបញ្ហានយោបាយ ។ រដ្ឋាភិបាលបានប្រកែកយ៉ាងខ្លាំងចំពោះការចោទប្រកាន់នេះ ។ ថ្មីៗនេះ នៅក្នុងពិធីប្រគល់សញ្ញាបត្រមួយកាលពីថ្ងៃទី២៨ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៩ នៅភ្នំពេញ ដែលត្រូវបានចាក់ផ្សាយនៅស្ថានីយប៉ុស្តិ៍បាយ័ន លោកនាយករដ្ឋមន្ត្រី ហ៊ុន សែន បានរំលឹកឡើងវិញនូវជ័យជំនះមួយចំនួនដែលរដ្ឋាភិបាលសម្រេចបាន ។ ជ័យជំនះទាំងនោះរួមមាន ការធ្វើឲ្យដួលរលំរបបខ្មែរក្រហម យុទ្ធនាការយ៉ាងជោគជ័យប្រឆាំងទៅនឹងការវិលត្រឡប់មកវិញនូវរបបខ្មែរក្រហម ការបង្កើតតុលាការកាត់ទោសមេដឹកនាំខ្មែរក្រហម និង ការចាប់ខ្លួនអ្នកដែលតុលាការខ្មែរក្រហមសព្វថ្ងៃកំពុងកាត់ទោស ។ ជាងនេះទៅទៀត គាត់បានច្រានចោលនូវការមន្ទិលសង្ស័យមកលើឆន្ទៈនយោបាយរបស់រដ្ឋាភិបាលក្នុងការនាំយកមេដឹកនាំខ្មែរក្រហមមកកាត់ទោស និង បានបដិសេធន៍ថា ការខ្វែងគំនិតគ្នានៅតុលាការខ្មែរក្រហមមិនមានអ្វីពាក់ព័ន្ធនឹងរដ្ឋាភិបាលរបស់លោកនោះទេ ។ បើទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ពាក្យសម្តីនេះប្រហែលជាមិនអាចធ្វើឲ្យជ្រះស្រឡះនូវមន្ទិលសង្ស័យនេះនោះទេ ។ ចុងក្រោយបំផុត បើទោះបីជាសារជាតិនៃការខ្វែងគំនិតគ្នានេះជាអ្វីក៏ដោយ ការសម្រេចគឺស្ថិតនៅលើចៅក្រមរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះដោយយោងទៅលើឆន្ទានុសិទ្ធិ និង ហេតុផលតាមផ្លូវច្បាប់ ។

បើយោងទៅតាមលទ្ធផលនៃការសិក្សានេះ មនុស្សច្រើនជាងពាក់កណ្តាលនៃចំនួនមនុស្ស ១១១០នាក់ (៥៦,៨ភាគរយ) ចង់ឲ្យតុលាការខ្មែរក្រហមជំនុំជម្រះជនសង្ស័យបន្ថែមទៀត ដែលគេជឿថាទទួលខុសត្រូវចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មដែលកើតឡើងនៅក្នុងរបបខ្មែរក្រហមដែរ ។ លទ្ធផលនេះគឺវាសមស្របទៅនឹងវេទិកាសាធារណៈមួយដែលធ្វើឡើងកាលពីពេលថ្មីៗនេះ នៅខេត្តបន្ទាយមានជ័យ ដែលនៅទីនោះ អ្នកចូលរួមប្រមាណ១០០នាក់ត្រូវបានសួរសំណួរថាតើពួកគេចង់ឲ្យមានការជំនុំជម្រះលើជនសង្ស័យបន្ថែមទៀតឬទេ ។ មនុស្សភាគច្រើនបានគាំទ្រឲ្យមានការជំនុំជម្រះបន្ថែមនេះ ។ ជាលទ្ធផលល្អ ការស្ទាបស្ទង់មតិនេះបានឲ្យដឹងថា ប្រជាជនគិតថា ការគោរពនីតិរដ្ឋគឺជារឿងសំខាន់ ។ ប្រជាជនកម្ពុជាទាមទាឲ្យបញ្ចប់នូវនិទណ្ឌភាពយូរមកហើយរបស់របបខ្មែរក្រហម និង បានទាមទាឲ្យមានការកាត់ទោសមនុស្សបន្ថែមទៀតដែលជឿជាក់ថា ទទួលខុសត្រូវចំពោះអ្វីដែលបានកើតឡើងនៅក្នុងរបបខ្មែរក្រហម ។ តាមរយៈនេះ ចំនួនមនុស្សដែលត្រូវកាត់ទោសហាក់ដូចជាមិនសូវសំខាន់នោះទេ ។ ប៉ុន្តែការស្ទាបស្ទង់មតិនេះបានបង្ហាញថា ប្រជាជនមានការព្រួយបារម្ភអំពីបញ្ហាធនធានថវិកា និងភាពចាស់ជរារបស់អតីតមេដឹកនាំខ្មែរក្រហមដែលជាជនត្រូវចោទ ។ ជាក់ស្តែង កាសែត AFP កាលពីថ្ងៃទី២៤ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៩នេះ បានរាយការណ៍ថា អៀង ធីរិទ្ធ អាយុ៧៦ឆ្នាំ បានប្រាប់ទៅក្រុមតុលាការខ្មែរក្រហមនៅក្នុងសវនាការជំនុំជម្រះលើបណ្តឹងជំទាស់នឹងការឃុំខ្លួនជាបន្តថា មេធាវីរបស់គាត់នឹងនិយាយជំនួសគាត់ ដោយសារគាត់“ខ្សោយពេក” ។ ពីរថ្ងៃក្រោយមក នៅថ្ងៃទី២៦ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៩ សវនាការលើបណ្តឹងជំទាស់របស់ អៀង សារី ប្រឆាំងនឹងការឃុំខ្លួនបន្តត្រូវលើកទៅធ្វើនៅថ្ងៃទី២ ខែមេសា ដោយសារ អៀង សារី ឈឺមិនអាចបង្ហាញខ្លួននៅក្នុងសវនាការបាន ។ ជាងនេះទៅទៀត នួន ជា ពេលនេះ មានអាយុ៨៤ឆ្នាំ ចំណែកឯ ខៀវ សំផន មានអាយុ៧៩ឆ្នាំហើយ ។ ថ្មីៗនេះ មនុស្សម្នាក់ក្នុងចំណោមមនុស្ស៦នាក់ដែលសហព្រះរាជអាជ្ញាអន្តរជាតិស្នើសុំឲ្យធ្វើការស៊ើបអង្កេតនោះ បានស្លាប់ទៅហើយ សូម្បីតែនៅមុនពេលដែលឈ្មោះរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាទាំងពីរត្រូវបានដោះស្រាយទៅទៀត ។

ក្រៅពីខុចដែលបានសារភាពទទួលស្គាល់អ្វីដែលបានកើតឡើងនៅក្នុងមន្ទីរស-២១ ជនសង្ស័យផ្សេងទៀតមិនដែលទទួលស្គាល់នូវកំហុសនោះទេ ។ បើយើងពិនិត្យមើលអំពីការដែលថា ការជំនុំជម្រះនឹងត្រូវចំណាយពេលច្រើនទៀត និងថា អ្នកទាំងនេះអាចប្តឹងជំទាស់បន្ថែមទៀត ក្នុងករណីដែលត្រូវសាលាដំបូងរកឃើញថាមានទោសនោះ វាទំនងណាស់ថា ការជំនុំជម្រះនេះប្រហែលជានឹងត្រូវចំណាយពេលជាច្រើនបន្ថែមទៀត យ៉ាងហោចណាស់ក៏៣ឆ្នាំទៀតដែរ ។ លើសពីនេះទៀត បើពិនិត្យមើលអំពីអាយុចាស់ជរា និង សុខភាពមិនល្អរបស់អតីតមេដឹកនាំខ្មែរក្រហមវិញ ជនត្រូវចោទខ្លះអាចត្រូវដោះ

ផែងដោយសារគាត់ចាស់ជរាពេកមិនអាចជំនុំជម្រះបាន ឬ អាចស្លាប់ទៀតផង ។ ប្រឈមមុខនឹងកាលៈទេសៈនេះ តុលាការកាត់ទោសអតីតមេដឹកនាំខ្មែរក្រហមគួរតែពិចារណាអំពីការព្រួយបារម្ភរបស់ប្រជាជននៅក្នុងរបាយការណ៍នេះ ។ ជំនឿចិត្តទៅលើតុលាការនេះអាចស្ថិតនៅក្នុងស្ថានភាពគ្រោះថ្នាក់ណាស់ប្រសិនបើជនត្រូវចោទខ្លះ ឬច្រើន មិនអាចកាត់ទោសបានដោយសារតែភាពចាស់ជរា ឬ ដោយសារសុខភាពទ្រុឌទ្រោមពេក ឬអាចស្លាប់មុនពេលតុលាការចេញសាលក្រមចុងក្រោយ ។

ជី ទេរិទ្ធិ

ជី ទេរិទ្ធិ ជាប្រធានក្រុមការងារជួយជនរងគ្រោះដាក់ពាក្យបណ្តឹងទៅកាន់តុលាការកាត់ទោសមេដឹកនាំខ្មែរក្រហម របស់មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា ។ ចាប់តាំងពីពេលដែលគម្រោងនេះចាប់ផ្តើមនៅដើមឆ្នាំ២០០៨មក ជី ទេរិទ្ធិ បានជួបដោយផ្ទាល់ជាមួយជនរងគ្រោះ និង អ្នកនៅរស់ជីវិតពីរបបខ្មែរក្រហមចំនួនរាប់ពាន់នាក់ នៅទូទាំងប្រទេស ដើម្បីជម្រាបពួកគាត់អំពីដំណើរការតុលាការខ្មែរក្រហម និងដើម្បីជម្រាបពួកគាត់អំពីសិទ្ធិក្នុងការដាក់ពាក្យបណ្តឹងទៅកាន់តុលាការខ្មែរក្រហម ។ គិតត្រឹមខែមិនាឆ្នាំ២០០៩នេះ ជី ទេរិទ្ធិ និងបុគ្គលិកគម្រោងនេះ បានជួយជនរងគ្រោះ និង អ្នកនៅរស់ជីវិតពីរបបខ្មែរក្រហម ច្រើនជាង១៥០០នាក់ ក្នុងការពាំនាំរឿងរ៉ាវរបស់ពួកគេប្រាប់ទៅតុលាការខ្មែរក្រហម ។

ដោយសារជាជនជាតិកម្ពុជា និង ធ្វើការងារដោយផ្ទាល់ជាមួយជនរងគ្រោះ និង អ្នកនៅរស់ជីវិតពីរបបខ្មែរក្រហម ជី ទេរិទ្ធិ គឺសាកសមបំផុតក្នុងការសរសេររបាយការណ៍ស្ទាបស្ទង់មតិនេះ ។

ជី ទេរិទ្ធិ ទទួលបានបរិញ្ញាបត្រច្បាប់ពីសកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្ត្រ និង វិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ច និង បរិញ្ញាបត្រផ្នែកភាសាអង់គ្លេសពីសាកលវិទ្យាល័យន័រតុន ព្រមទាំងទទួលបានអនុបណ្ឌិតផ្នែកច្បាប់ពីសាកលវិទ្យាល័យហុងកុង ។ ជាងនេះទៅទៀត ជី ទេរិទ្ធិ ធ្លាប់ទទួលបានអាហារូបករណ៍ Sohmen Human Rights Scholarship និង Sohmen Human Rights Fellowship និង ធ្លាប់ធ្វើការនៅការិយាល័យឧត្តមស្នងការសហប្រជាជាតិដើម្បីសិទ្ធិមនុស្ស ប្រចាំនៅទីក្រុងបាងកក ។